

[Alfred Hansen]

delingsnøgle, man her anvender, idet man jo ved, at det ikke er den skattepligtige indtægt, der giver et reelt billede af, hvad en familie har at leve af. Vi finder samtidig, at når de unge er myndige fra 18 år, så er det nedværdigende, at de fortsat skal være afhængige af forældrenes indtægt. Man må kunne betragte dem som selvstændige væsener, selvstændige individer med egne rettigheder og egne pligter. Det er vores væsentligste indvendinger mod lovforslag nr. L 63.

Jeg må derfor allerede nu meddele, at vi agter at stemme imod lovforslaget ved tredje behandling. Vi finder ikke, at det går i den rigtige retning; det vil kun forværre de urimelige vilkår, hvorefter stipendierne i dag tildeles.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Hr. Bertel Haarder stillede mig et direkte spørgsmål vedrørende uddannelsesstøtten for eleverne ved efterskoler og højskoler. Jeg havde lejlighed til i et samråd i uddannelsesudvalget for nylig at understrege, at jeg ønskede et bedre grundlæggende materiale for at tage stilling til, om eleverne inden for dette område var dårligere stillet end tilsvarende elever inden for andre områder, mens jeg på den anden side kunne bekræfte, at hvis man så på området isoleret, så var der ingen tvivl om, at den enkelte elev var dårligere stillet.

Hr. Bertel Haarder spurgte mig også, om det ville være muligt med en hurtig forbedring. Hertil vil jeg sige, at det vil være muligt med en hurtig ændring, idet man godt kunne forestille sig, at man i de forhandlinger, der nu finder sted imellem de frie skoler og ministeriet, kunne finde frem til en anden fordeling, men det vil ikke være muligt at tilføre yderligere midler.

Gertrud Stjernholm Nielsen (DKP):

I anledning af hr. Alfred Hansens bemærkninger vil jeg lige sige, at hvis vi havde midler nok til det – og vi kunne også anvise, hvor de skulle komme fra – så ville vores forslag være af en helt anderledes konstruktiv art. Dette er kun fremsat, fordi vi mente, at nu var der gået så mange år, og andre havde ikke gjort noget, derfor burde der ske noget. Men vi er enige i, at der er penge nok, så skal støtten ikke være afhængig af forældreindtægten.

Med hensyn til den skattepligtige indtægt vil jeg for det første gøre opmærksom på, at vi i vores forslag siger, at det er undervisningsministeren, der fastsætter regler for, hvordan støtten skal gives, og det kunne jo glimrende ske i forhold til bruttoindtægten. I øvrigt har vi stillet et forslag om en anden skattelovgivning her i landet, idet vi ikke mener, at problemer med skattelovgivningen skal løses gennem uddannelsesstøtteforslag.

Jeg vil tage ministerens tavshed som udtryk for, at enten er det en øm tå, jeg her har trådt på, eller også er ministeren enig i nogle af mine synspunkter.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets §§ 1–14 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

16) Anden behandling af:

Forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte [af Alfred Hansen (DR) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 151. Fremsat 10/1 78. Første behandling 16/2 78. Betænkning 11/5 78).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Som det fremgår af betænkningen, agter kristeligt folkeparti her ved anden behandling at redegøre for sin stilling til dette forslag. Jeg vil understrege, hvad vi sagde ved første behandling, at vi er enige i intentioner-

[Inger Stilling Pedersen]

ne i dette forslag, men ikke kan støtte det, som det foreligger nu, og derfor agter vi at undlade at stemme. Men vi vil da gerne slå fast, at vi mener, det er meget væsentligt, at vi i den nye samling får ændret på støtten. Vi ønsker den ændret, så vi får lån i stedet for og lånene kan gives til alle. Vi mener, at det haster at få ændret loven, og at den nuværende ordning ikke er rimelig.

Gerda Møller (KF):

Vi hører også til dem, der beklager, at vi endnu ikke har været i stand til at forbedre de studerendes økonomiske situation. For der er jo ingen tvivl om, at mange er i en vanskelig situation, bl. a. på grund af den høje rente og på grund af forældreafhængigheden.

Alligevel kan vi ikke støtte dette forslags principper. Jeg henviser til, hvad vi har skrevet i betænkningen, men dertil vil jeg føje, at af de svar, som ministeren har givet på udvalgets spørgsmål, fremgår det jo, at det betyder en mangedobling af de udgifter, staten har til statens uddannelsesstøtte i dag, hvis vi skal opfylde de krav, der stilles fra forskellig side, hvad enten det nu er studerende eller politikere, der stiller dem. Det tør end ikke rådet for uddannelsesstøtte gå med til, således som det fremgår af det forslag, de har fremsat, og kommentarerne til det.

Som jeg sagde under førstebehandlingen, er vi spændt på, hvilket forslag regeringen vil spille ud med i næste folketingssamling, for vi håber da, at der kommer et forslag. Det eneste, vi ikke håber, er, at det forslag, som eventuelt kommer, indeholder de tanker om indkomstafhængig tilbagebetaling, som den socialdemokratiske ordfører var inde på, da vi havde lovforslaget til første behandling.

Freddy Madsen (DKP):

Af hele den debat, der har været om de forslag, der er fremsat om forbedret uddannelsesstøtte, er det klart fremgået, at hvis socialdemokratiet ville, så var der i dette ting et meget stort flertal, der ville være med til at forbedre uddannelsesstøtten. Jeg synes, det nok en gang skal slås fast, for at ingen i dette land skal være i tvivl om det, at det alene er socialdemokratiet, der forhindrer, at de uddannelsessøgende får bedre kår. Det er fremgået af afstemningerne omkring finans-

loven. Det er fremgået af det, selv de konservative siger fra denne talerstol. Man kan måske have sine tvivl om oprigtigheden i det ud fra tidligere gerninger, men indtil videre må det i hvert fald stå for pålydende, at man gerne vil være med til at foretage forbedringer.

Naturligvis er det ikke ligegyldigt, hvordan de forbedringer foretages. Derfor er der også forskelle imellem os og hr. Alfred Hansen, sådan som det fremgik af hans kommentarer til vores forslag og også af den indstilling, vi har til hans forslag. Vi vil stemme imod retsforbundets forslag, fordi vi er modstandere af at afskaffe stipendierne.

Selv om vi ikke helt føler, at det er de rigtige modeller, der er fremsat, så er jeg overbevist om, at hvis undervisningsministeren for længst havde taget initiativet til en forhandling omkring disse spørgsmål, så kunne vi i fællesskab – under forudsætning af, at det virkelig betød forbedringer – diskutere formerne for, hvordan det skulle gøres. Det er det, der er det afgørende, og det er det, der skal stå fast i debatten omkring disse forslag.

Alfred Hansen (DR):

Da retsforbundet den 10. januar fremsatte forslag her i tinget om en revision af Statens Uddannelsesstøtte, var forslaget, som jeg også gjorde opmærksom på ved første behandling, tænkt som et oplæg, som et forslag, som en skitse, som godt kunne ændres på væsentlige punkter, hvis det viste sig, at der skulle være modstand imod det. Denne modstand har der været, hvorimod det ikke har været særlig positivt at iagttage, hvor lidt de andre partier har engageret sig i en debat omkring selve problematikken.

Det seneste, vi har været vidne til, er et forlig mellem de radikale og socialdemokratiet om at fortsætte ud ad den støttevej, som netop en undersøgelse af Statens Uddannelsesstøtte har vist er helt urimelig. Man har de seneste dage i radio og TV, f. eks. forrige weekend, proklameret for al folket, at den form, hvorunder studiestøtten gives i dag, virker som tilskud til de riges børn, til velhaverbørn. Jeg har påstået det samme og for søgt at bevise det fra talerstolen her indtil flere gange uden rigtig at vinde gehør i TV, radio og dagblade. Det, der er kommet frem

[Alfred Hansen]

i denne undersøgelse, er i og for sig ikke andet end det, som mange af os hele tiden har vidst. Men det er selvfølgelig rart, at man nu kan henvise til en undersøgelse, som bygger på et meget stort materiale, nemlig på ca. $\frac{1}{3}$ af alle uddannelsessøgende i Danmark. Jeg er glad for, at vi har fået et undersøgelsesresultat at kunne henvise til. Den undersøgelse var ganske vist ikke offentliggjort, da de radikale og socialdemokratiet indgik det sidste forlig om at give 85 mill. kr. i yderligere stipendiestøtte. Men den bør i hvert fald være med i betragtningen ved en kommende reform, som ministeren jo har bebudet i den kommende samling.

Nu tror jeg, man må gøre op med den hidtidige forestilling om, at man skal have statsgaranterede lån. Jeg tror også, man må gøre op med den helt fejlagtige opfattelse, at stipendier kommer til de studerende, som virkelig har hjælp behov. Jeg tror også, man må se bort fra forældrenes skattepligtige indtægt, og jeg tror, man må lægge sig fast på et beløb imellem 22.000 kr. og 25.000 kr. Når vi kommer til efteråret, er pristallet jo steget betydeligt, siden dette forslag blev fremsat, som bygger på en maksimal støtte til alle uddannelsessøgende på ca. 22.400 kr., et beløb, som fra forslagsstillernes side har været tænkt reguleret i takt med pristallet.

I Jyllands-Posten den 24. maj læser man i en leder som kommentar til undersøgelsen, at efter den gældende ordning gives støtten som en kombination af legater og lån. Hvis man afskaffer legaterne og udelukkende yder de studerende lån, vil alle være stillet lige, uanset hvor stor eller lille deres forældres skattepligtige indtægt er. Det er ikke kun en retfærdig, men også en rimelig ordning. Det står med andre ord, men indholdet er det samme i bemærkningerne til retsforbundets forslag.

Jeg beklager, at man ikke i diverse udvalg tillægger private forslag større betydning, end tilfældet er. Jeg er som hr. Freddy Madsen helt overbevist om, at der i tinget her kunne være samlet et flertal, endog et stort flertal, for en grundig reform. Vi må nu vente og se, hvad der kommer fra ministerens hånd i den kommende folketingssamling. Vi må erkende – og jeg kan ikke beklage det – at et forlig skal gå hen over socialdemokratiet. Der er ikke mulighed for blandt de borgerlige partier at slutte op om det, som her er

lagt frem fra både kommunisterne og retsforbundet. Det vil altså blive et forlig hen over socialdemokratiet, og det mener jeg socialdemokratiet kunne have fået, hvis viljen og energien og midlerne havde været til rådighed. Det mener regeringen åbenbart ikke midlerne er; jeg tvivler på, at midlerne i større udstrækning er til rådighed i næste samling, men det må vise sig. Jeg mener, at hvis socialdemokratiet, om den fornødne vilje og energi havde være til stede, var gået ind i en forhandling med de partier, som mange gange her i tinget har givet tilslutning til en forbedring af de uddannelsessøgendes forhold, så kunne man have hevet et godt og solidt forlig i land. Det har man ikke ønsket. Man har undertiden indtryk af, at det ikke er et spørgsmål om, hvad der fremsættes af lovforslag her i tinget, men i højere grad et spørgsmål om, hvem der fremsætter forslagene her i tinget.

Vort forslag har jo taget udgangspunkt i, at man skulle erstatte de statsgaranterede lån med statslån, som er rente- og afdragsfri i uddannelsestiden. Det har endvidere taget udgangspunkt i, at man skulle give alle over 18 år mulighed for at få de omtalte 22.400 kr. efter daværende pristal. Vi har i bemærkningerne gjort opmærksom på, at vi også gerne vil være med til at forhøje støtten for de 15–18-årige, altså ungdomsydelserne, og jeg har mundtligt gjort rede for, at vi i og for sig i princippet gerne ville være gået ned til 16 år, som VS har gjort opmærksom på ved betænkningsafgivelsen. Men her har jeg gjort opmærksom på, at vi er kommet i strid med det forhold, at man først er personlig myndig, når man er 18 år, og at man derfor naturligvis ikke kan påtage sig økonomiske forpligtelser før myndighedsalderen.

Forslaget har altså været tænkt fra retsforbundets side som et værdifuldt oplæg og bidrag til den løbende debat. Jeg må desværre, når jeg læser i betænkningen, konstatere, at der er en stor og massiv modstand mod at forbedre de uddannelsessøgendes forhold. Jeg vil dog tillade mig at fortolke det sådan, at der ikke generelt er modstand mod at forbedre de uddannelsessøgendes forhold, men at der kun er tale om, at man ikke har villet støtte retsforbundets forslag. Så kunne man godt have gjort sig den ulejlighed at fremsætte ændringsforslag; det har man heller ikke gjort. Jeg har tidligere i dag vist, at jeg i

[Alfred Hansen]

hvert fald gerne vil være med til at prioritere private forslag højere, end tilfældet har været hidtil her i tinget; det har jeg gjort ved at stille ændringsforslag til det af det konservative folkeparti fremsatte forslag om revision af skoleloven. Jeg håber, at man i den kommende samling i højere grad vil lægge vægt også på private forslag, så vi ikke kun seriøst debatterer de forslag, som kommer fra regeringen, men at man også kan give et skulderklap til de gode og seriøse forslag, der kommer tid efter anden fra andre partier her i tinget. Jeg venter spændt og andægtigt – lidt utålmodigt ganske vist – på et endeligt oplæg, et udspil fra regeringen, men jeg må jo væbne mig med tålmodighed. Jeg er spændt på, om man forsøger virkelig at leve op til at erstatte de statsgaranterede lån med statslån helt og fuldt, og om man ønsker at se bort fra forældrenes skattepligtige indtægt, som jo netop undersøgelsen har bevist er et helt uretfærdigt grundlag. Man skal ikke tro, at man hjælper de unge, som virkelig har hjælp behov, ved at have en sådan ordning. Jeg har været imødekommende i forbindelse med dette forslag og har sagt, at hvis man vil tage hensyn til forældrenes indtægt, så må det være bruttoindtægten og ikke indtægten efter fradrag. Undersøgelsen fra Statens Uddannelsesstøtte har vist et eksempel på, at man har kunnet trække 250.000 kr. – en kvart million kr. – fra på selvangivelsen og derved er kommet ned på et sådant niveau, at ens børn har kunnet få maksimal støtte. Det finder jeg helt uantageligt, helt urimeligt. Jeg mener, det er spild af ressourcer fra samfundet, og jeg mener, det er uanstændigt over for de uddannelsessøgende at have en sådan studieordning.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Jeg skal blot bekræfte, hvad enkelte ordførere har været inde på, at regeringen nu afventer den redegørelse fra det centrale uddannelsesråd, som vi har bedt om, at vi forventer at få den her i midten af denne måned, og at regeringen på den baggrund vil udarbejde et forslag til næste folketingsamling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets §§ 1–9 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

17) *Forhandling om undervisningsministerens skriftlige redegørelse af 23. maj 1978:*

Redegørelse om det centrale uddannelsesråds rapport U 90.

(Redegørelse nr. X. Redegørelsen givet 23/5 78. Anmodning om forhandling 23/5 78).

Formanden:

Taletiden er for ordførere indtil 15 minutter i første og 5 minutter i anden omgang. Andre medlemmers taletid er 5 minutter.

Forhandling

Jimmy Stahr (S):

Jeg vil gerne starte med at takke undervisningsministeren for redegørelsen. Jeg skal gøre mit bedste for at leve op til ministerens afsluttende bemærkninger og prøve at undgå grøfter og skyttegrave. Men det kan være svært at undgå grøfterne, al den stund ivrige spadessvingere har været i fuld gang med gravearbejdet, siden fortrykket kom på bordet. Jeg må derfor ofre nogle minutter på den ideologisk-pædagogiske side af sagen, selv om jeg hellere ville beskæftige mig mere indgående med den planlæggende og praktiske del af rapporten.

Med nogen forenkling kan man inddele synspunkterne i den hidtidige debat i to. På den ene side det synspunkt, at uddannelserne og samfundet er to af hinanden uafhængige størrelser, og at man derfor kan pålægge uddannelsessystemet en neutralitet i forhold til samfundet, og at uddannelserne dermed kan afstå fra en påvirkning. På den anden side det modsatte synspunkt – stadig forenklet – at uddannelsessystemet er så tæt integreret i